

М. І. Зуєв

Національний університет "Львівська політехніка", м. Львів, Україна

ВИДИ ТА СКЛАДОВІ ПУБЛІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ЕКОСИСТЕМИ

Розглянуто твердження, що одні і ті ж управлінські підходи, що сприяють якості та результативності роботи, можуть бути взяті за основу як у приватній, так і публічній сферах управління. Встановлено, що функції публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми є основою для формування керівної системи та взаємодії її компонентів. Зазначено складові публічних механізмів інноваційної екосистеми, які спрямовані на її розвиток. Охарактеризовано потенціал української стартап-екосистеми, що має бути використаний для відновлення країни після війни. Водночас з'ясовано, що сьогодні цей потенціал недостатньо збалансований і структурований, а також стратегічно не орієнтований на виклики української економіки, які істотно зросли під час війни. З'ясовано, що механізми державного управління здебільшого мають спільні ознаки та властивості з публічними механізмами розвитку інноваційної екосистеми. Проаналізовано потенціал української стартап-екосистеми, який потрібен для відновлення країни після війни, його недостатня збалансованість і структурованість, а також стратегічно не орієнтованість на виклики української економіки, які значно зросли під час війни, до того ж ця невідповідність спричинена певними недоліками в управлінні вітчизняною інноваційною екосистемою. Проаналізовано динамічні процеси у конкурентному середовищі, у якому швидкість виходу на ринок і створення унікальних цінностей мають вирішальне значення, тому компанії дедалі частіше створюють або беруть участь в екосистемах з іншими організаціями. Охарактеризовано стратегічні завдання, які необхідно узгодити, прийняти та надалі координувати під час реалізації для успішного подолання недоліків в управлінні вітчизняною інноваційною екосистемою ключовими її учасниками. Виявлена необхідність подальших досліджень публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми. Зазначено основні елементи, з яких складається інноваційна екосистема.

Ключові слова: інновації; національна інноваційна екосистема; механізми публічного управління.

Вступ

Постановка проблеми. Національна інноваційна екосистема здатна розв'язувати задачі щодо забезпечення діяльності технологічних та ІТ кластерів для сталого розвитку процесів спілкування, налагодження зв'язків та напрацювання нових корисних контактів, пошуку та трансферу технічних, управлінських, нелінійних та наукомістких рішень, впровадження нових технологій, взаємодії із різними постачальниками рішень по всьому світу, розроблення та виготовлення інноваційних продуктів, що в кінцевому підсумку приведе до підвищення рівня зайнятості населення та зростання економіки країни. За допомогою публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми може бути забезпечено продуктивне спілкування з однодумцями та безперервний взаємокорисний обмін досвідом з ними, підвищення рівня практичних навиків учасників цієї екосистеми з ведення та управління бізнесу, фінансів, промислового маркетингу, захисту прав інтелектуальної власності, сертифікації інноваційної продукції відповідно до українських та європейських стандартів.

Актуальність дослідження. Дослідження складових публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми України важливе тому, що у практичному значенні ці

складові є одними із важливих структурних елементів у національній інноваційній екосистемі. Виокремлення головних складових публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми України, таких як: цілі, методи, інструменти, правове, нормативне та інформаційне забезпечення та ресурси, дасть змогу під час розгляду механізмів публічного управління визначити спільні ознаки та властивості та здійснити можливу адаптацію з механізмами державного управління, оскільки здебільшого вони мають спільні ознаки та властивості.

Мета дослідження та основні завдання для її досягнення. Мета дослідження полягає в теоретичному узагальненні та обґрунтуванні значення публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми України. Поставлена мета зумовила необхідність вирішення наукових завдань теоретичного характеру щодо формування та розвитку як окремих елементів інноваційної екосистеми, так і системної побудови публічних механізмів їх розвитку, які є засадами формування екосистеми загалом.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є види та складові публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми України, що є особливо актуальним в умовах вступу України до Європейського Союзу.

Інформація про авторів:

Зуєв Михайло Ігорович, аспірант. Email: miszuiev@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4346-3393>

Цитування за ДСТУ: Зуєв М. І. Види та складові публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. Вип. 4(73). Львів: НЛТУ України, 2022. С. 46–50.

Citation APA: Zuiev, M. I. (2022). Types and components of public mechanisms development of the innovation ecosystem. *Efficiency of public administration*, 4(73), 46–50. <https://doi.org/10.36930/507307>

Методи та інформаційна база дослідження

У процесі дослідження застосовували методи системного аналізу та інші загальнонаукові методи: синтез, систематизація. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти, що регламентують функціонування інноваційної екосистеми, теоретичні та методологічні розробки вітчизняних і закордонних учених, статистичні та аналітичні матеріали. У роботі використано дані офіційних публікацій і періодичних видань Національного університету "Львівська політехніка" та її підрозділів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Істотний внесок у розвиток теорії публічного управління зробив І. Бінько [2]. І. Зима дослідив характеристики та фактори управління і різні питання забезпечення комплексного механізму управління. Автор визначив, що основою ефективного механізму державного управління є діяльність досконалих адміністративних систем. Також І. Зима розширив класифікацію механізмів державного управління. Подано класифікацію, яку широко використовують у наукових працях з державного управління вчені України. На цій класифікації з урахуванням власних авторських позицій, зокрема в контексті інструментів механізму державного управління, важелів механізму державного управління, методів державного управління та політики державного управління, ми пропонуємо класифікаційну структуру механізмів державного управління. Нову класифікацію доповнено найбільш актуальними останнім часом складовими: політика сталого розвитку, адміністративні методи управління в механізмах державного управління, організаційні та політичні важелі [3].

Виокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Питання формування регіональних інноваційних систем розглядали такі вчені, як С. Боррас, Х. Брачик, Г. Етцковіч, Л. Лідесдорф, Ф. Кук, К. Сейбл, А. Скотт, серед вітчизняних вчених можна відзначити таких: В.П. Александрою, І.В. Брикова, З.С. Варналій, М.П. Данилович, А.М. Поручник, В.Є. Реутов, Д.М. Стеченко, О.В. Христенко та інших. Дослідження в контексті управління загалом та інноваціями зокрема проводили Н.Ю. Подольчак, О.І. Білик, В.Я. Карковська, Химич О.В. та інші, проте вивчення публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми України здійснювалося фрагментарно, особливо в умовах поступової інтеграції України в єдиний ринок ЄС і кінцевим вступом до ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів

Згідно з даними Глобального інноваційного індексу WIPO 2021 Україна посідає 49 місце зі 132 країн світу. Україна має найкращий показник серед країн, що входять до Європейської політики сусідства – найближчих сусідів ЄС на східному та південному кордонах та країн Стратегії Західних Балкан і є третьою найкращою країною з рівнем доходу нижче середнього (після В'єтнаму та Індії). В Україні 1659 масштабних стартапів. 126 стартапів залучили фінансування венчурного капіталу з початку 2021 р., водночас міжнародні фонди забезпечують більшу частину фінансування на ранніх стадіях. Загальний обсяг інвестицій, які залучили українські стартапи у 2021 р., становив 1,68 млрд дол. США. Нез-

важаючи на війну, переважна більшість ІТ-компаній і стартапів працюють. Українські ІТ-компанії отримують більшу частину своїх доходів від програмного забезпечення ("хай-тек") (понад 70 %), фінансових послуг ("фінтех") та охорони здоров'я та наук про життя [1].

Українська стартап-екосистема має великий потенціал, що потрібен для відновлення країни після війни. Сьогодні він включає 1500+ стартапів, швидкозростаючу ІТ-індустрію (25 % CAGR) як головного споживача талантів, 27 стартап-організацій, 20+ кластерів, 100+ університетів і наукових установ. Водночас цей потенціал недостатньо збалансований і структурований, а також стратегічно не орієнтований на виклики української економіки, які зросли під час війни. Можливо, ця невідповідність спричинена такими недоліками в управлінні вітчизняної інноваційної екосистеми, а саме:

- 1) Інноваційна екосистема має великі дисбаланси та розриви між різними технологічними сегментами, що показало наявні проблеми реалізації управлінських підходів, що не сприяли якості та результативності роботи інноваційної екосистеми. Так, основну увагу в сфері публічного управління інноваційною екосистемою, зокрема і з боку державного публічного управління, приділяли в попередні роки сегментам електронного урядування, державних послуг і "фінтех".
- 2) Прийняття рішень зосереджувалось виключно на швидкій рентабельності інвестицій, оскільки інвестори всіх типів звертають увагу на швидкозростаючі та широкомасштабні інновації, ігноруючи потреби та вимоги багатьох галузей промисловості та глибоких технологій. Кількість таких швидкозростаючих та широкомасштабних стартапів у загальній кількості (1500+) становить менше 10 %.
- 3) Держава не забезпечила високого рівня інтеграції вітчизняної інноваційної екосистеми у ланцюг створення вартості та інноваційну екосистему ЄС.

Загалом інноваційна екосистема складається з таких основних елементів (рисунок).

Для успішного подолання наведених вище недоліків в управлінні вітчизняною інноваційною екосистемою ключовим учасникам необхідно узгодити, прийняти та надалі координувати реалізацію таких стратегічних завдань:

1. Збереження інноваційної та економічної спроможності українських технологічних новаторів.
2. Надання допомоги інноваційним стартапам у зростанні та інтеграції в європейську інноваційну екосистему.
3. Забезпечення створення дієвих публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми та, відповідно, підтримки інноваційних стартапів й становлення їх ключовими економічними та рушійними силами для відбудови України після війни.

Саме тому можна стверджувати про необхідність у подальших дослідженнях публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми.

Учена І. Підричева у своєму дослідженні подала такі визначення інноваційних систем: національна інноваційна система – набір окремих інститутів, які спільно й індивідуально сприяють розвитку та поширенню нових технологій і які створюють основу, у межах якої уряди формують і здійснюють політику, що впливає на інноваційний процес; інноваційна система – усі важливі економічні, соціальні, політичні, організаційні, інституційні та інші чинники, що впливають на розвиток, поширення і використання інновацій; регіональна інноваційна система – інституційна інфраструктура, що підтримує інновації у структурі виробництва регіону [5].

Рисунок. Основні елементи інноваційної екосистеми

Учена І. Підоричева також зазначає, що з урахуванням мети Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 р. щодо розбудови національної інноваційної екосистеми зроблено акцент на нагальній потребі становлення в Україні інноваційних екосистем на рівні регіонів (у деяких областях або в декількох з них – у межах економічних районів) як органічних складових національної інноваційної екосистеми в умовах швидких, масштабних і постійних змін глобального середовища. Із використанням системного і структурно-функціонального підходів регіональну інноваційну екосистему подано й описано як багатовимірну модель у складі: мети (призначення) екосистеми, акторів (організацій), середовища їх діяльності та системи взаємозв'язків між акторами всередині екосистеми і зі зовнішнім середовищем. Однак організації не працюють у вакуумі, мережа їх взаємодій не обмежена кордонами регіонів чи країн, оскільки генерація, поширення і використання знань та інновацій набувають транснаціонального, навіть глобального характеру. Навпаки, компанії є частиною глобальної мережі взаємозв'язків. У сучасному динамічному конкурентному середовищі, у якому швидкість виходу на ринок і створення унікальних цінностей для клієнтів мають вирішальне значення, компанії дедалі частіше замислюються про створення або участь в екосистемах з іншими організаціями та людьми. Це виходить за межі простих відносин, які одна компанія налагоджує з іншою, як у разі, наприклад, стратегічних альянсів. По суті, концепція альянсів є доволі простою: дві компанії із взаємодоповнювальними продуктами або послугами об'єднуються для створення диференційованого товару. Поширеним, наприклад, є об'єднання фірм, що надають професійні послуги, і компаній, які розробляють програмне забезпечення. В екосистемі учасників набагато більше [5].

Дослідник І. Бінко вважає, що одні і ті ж управлінські підходи, що сприяють якості та результативності роботи, можуть бути взяті за основу як у приватній, так і публічній сферах управління. Теорія публічного управління подає діяльність виконавчої гілки державної влади і неприбуткових організацій дещо подібно з діяльністю установ приватного сегменту. Так, у науковій праці І. Бінко запропоновано під публічним управлінням розуміти процес колективного прийняття та реалізації стратегічних рішень на основі узгодження і координування мети і дій усіх ключових учасників, а під публічним адмініструванням – регламентовану законода-

ми та іншими правовими актами, діяльність суб'єктів публічного адміністрування, що спрямована на: прийняття адміністративних рішень; надання адміністративних послуг; здійснення внутрішнього адміністрування суб'єкта публічного адміністрування [2].

Фактори управління можуть мати економічну, соціальну, організаційну і правову природу, а комплексний механізм управління повинен бути системою економічних, організаційних, мотиваційних, політичних і правових механізмів. [3].

З огляду на це, було здійснено намагання вивести власне уявлення про особливості публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми. Публічні механізми інноваційної екосистеми можуть полягати у множині взаємопов'язаних елементів, які об'єднані та забезпечують практичну реалізацію публічного адміністрування зі створення інновацій, нових технологій, конкурентоспроможної продукції й розвитку інноваційної діяльності шляхом формування економічних і соціальних зв'язків, встановлення юридичних механізмів, організаційно-інформаційних і фінансових інструментів та ресурсів. Тому складовими публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми є цілі, методи, функції, інструменти, норми, цінності, суб'єкти управління, а також ресурси.

Складовою публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми є ціль. Враховуючі різноманітні формулювання поняття "ціль" можна стверджувати, що це очікуваний підсумок управлінської діяльності, спрямованої на розвиток інноваційної екосистеми.

Цілі публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми повинні відповідати:

- системній організованості, що враховує стратегічну, оперативну, тактичну мету, кінцеві і проміжні цілі;
- об'єктивності, обґрунтованості стосовно логіки і напрямку розвитку суспільства та особистостей;
- реальному ресурсному інтелектуальному та матеріальному потенціалу, що відповідає потребам суспільної життєдіяльності;
- соціальній мотивації та прагнення втілення цілей, що починається від інтересів і потреб суспільства та особистостей.

Не менш важливою складовою публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми є суб'єкти управління, що створюються для реалізації загальних та спеціальних функцій управління.

Розглянемо наступні складові публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми, серед яких є методи. Методи управління – це способи ефективного виконан-

ня управлінських функцій, що здійснюються шляхом організаційно-розпорядчої діяльності суб'єкта управління об'єктів інноваційної екосистеми, що управляються з метою здобуття поставлених управлінських цілей.

Розглянемо наступні інструменти, що дають змогу реалізовувати різні методи управління. Так, такі інструменти, як норми (правила) поділяють на формальні та неформальні.

Формальними є закони, розпорядження, постанови та інші нормативно-правові акти, що затверджуються в установленому порядку органами державної та місцевої влади, підприємствами, установами та закладами. Формальні норми визначають правила, порядок і суть функціонування механізмів публічного управління інноваційної екосистеми, а також їх межі.

До неформальних норм відносять негласні правила, що регулюють деякі питання, які не врегульовані законодавством та іншими нормативними документами, але водночас ці питання мають традиції та звичаї їх вирішення або попередні прецеденти їх рішення. Зазвичай, неформальними нормами користуються в рамках міжособистісної взаємодії під час застосування моральних норм та аспектів. Неформальні норми застосовуються в обмеженому колі людей, що довіряють один одному, можуть мати кровні споріднення або спільні інтереси, або добре знають один одного. Відповідно на діяльність публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми впливають також цінності та моральні норми, які є частиною неформальних норм.

Водночас, треба зазначити, що у наукових працях, на відміну від публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми, докладніше досліджено механізми державного управління.

Так, у підручниках з державного управління виділяють різні погляди щодо механізмів державного управління залежно від проблем і шляхів їх вирішення та застосування конкретного державного механізму управління. Так, механізм державного управління може бути комплексним або складатися з окремих декількох самостійних механізмів.

Натомість Л. Приходченко надає класифікацію механізмів державного управління відповідно до специфіки застосування за такими типами: пов'язаність із процесами розроблення та прийняття раціональних рішень; забезпеченість їх практичного втілення (впливу на об'єкти управління); активізація реалізації властивостей суб'єктів управління як систем, здатних до саморозвитку. Структуру механізму державного управління формують цільовий, нормативно-правовий, організаційний, економічний та інформаційний компоненти, сукупність яких віддзеркалює всі істотні аспекти функціонування системи державного управління: виконання функцій (організаційний), дотримання цілеспрямованості (цільовий та нормативно-правовий), забезпечення ефективності (економічний) та можливості функціонування (інформаційний). [6].

Зокрема, О. Оболенський та О. Борисевич визначають такі види механізмів публічного управління:

- економічний (механізм публічного управління банківською, грошово-валютною, інвестиційною, інноваційною, кредитною, податковою, страховою діяльністю тощо);
- мотиваційний (сукупність командно-адміністративних та соціально-економічних стимулів, які спонукають державних службовців до високоєфективної роботи);

- організаційний (об'єкти, суб'єкти публічного управління, їх цілі, завдання, функції, методи управління та організаційні структури, а також результати їх функціонування);
- політичний (механізми формування економічної, соціальної, фінансової, промислової політики тощо);
- правовий (нормативно-правове забезпечення: закони, постанови, укази, а також методичні рекомендації, інструкції тощо) [4].

Також ресурси (матеріальні та фінансові) вважають однією із важливих складових механізму державного управління. Водночас людські ресурси можуть розглядати як один із елементів, що входить до складових суб'єкта [7].

Функції механізму державного управління мають певний вид впливу на управління усієї системи управління апарату держави та, відповідно, можуть застосовуватися як типові для підсистем управлінського апарату держави.

Відповідно метод механізму державного управління впливає на способи поділу посадових обов'язків у системі управлінського апарату держави, черговість та терміни виконання операцій, до виконання яких залучені різні суб'єкти.

Водночас однакові управлінські підходи, що сприяють якості та результативності роботи, можуть бути взяті за основу як у приватній, так і публічній сферах управління.

З огляду на викладене вище, можна відзначити схожість механізмів державного управління та механізмів публічного управління, які здебільшого мають спільні ознаки та властивості. На думку автора цієї статті, зміст механізмів публічного управління аналогічний до змісту публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми.

Висновки та перспективи подальших розвідок

У процесі дослідження вдалося вирішити наукові завдання теоретичного характеру щодо наведення переліку видів і складових механізмів публічного управління, зміст яких, на погляд автора, аналогічний до змісту публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми, що є основою для формування керівної системи та взаємодії її компонентів.

За результатами виконаного дослідження та їх обґрунтуванням визначено основні стратегічні завдання, які потрібно узгодити, прийняти та надалі координувати під час реалізації для успішного подолання недоліків в управлінні вітчизняною інноваційною екосистемою ключовими її учасниками.

Зважаючи на викладене вище, можна зробити висновки про можливу адаптацію механізмів державного управління та їх використання під час розгляду публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми, оскільки здебільшого вони мають спільні ознаки та властивості.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є вивчення основних елементів та суб'єктів публічних механізмів розвитку інноваційної екосистеми.

Список використаної літератури

1. Global Innovation Index. (2021). Tracking Innovation through the COVID-19 Crisis. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021.pdf
2. Бінько, І. І. (2020). Публічне управління і публічне адміністрування: співвідношення понять. *Вісник АПСВТ*, 3-4, 41-42. <https://doi.org/10.33287/11213>

3. Зима, І. Я. (2019). Теоретичні підходи до визначення та формування механізмів державного управління. *Інвестиції: практика та досвід*, 15. 85-89. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.15.85>
4. Оболенський, О. Ю., Борисевич, С. О., & Коник, С. М. (2011). Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни "Публічне управління": наук. Розроблення. Київ: НАДУ, 56.
5. Підричєва, І. Ю. (2020). Інноваційна екосистема в сучасних економічних дослідженнях. *Економіка промисловості*, 2(90), 54-92, 57. <http://doi.org/10.15407/econindustry2020.02.054>
6. Приходченко, Л. (2009). Структура механізму державного управління: взаємозв'язок компонентів та фактори впливу на ефективність. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*, 2, 105-112.
7. Сіцінська, М. В., & Борисов, А. В. (2019). Структура механізмів державного управління: сутність та методичний підхід до її формування. *Науковий вісник: Державне управління*, 1, 113-125. <https://doi.org/10.32689/2618-0065-2018-1/1-113-125>

M. I. Zuiev

Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

TYPES AND COMPONENTS OF PUBLIC MECHANISMS DEVELOPMENT OF THE INNOVATION ECOSYSTEM

Introduction. The national innovation ecosystem is able to fulfill the tasks of ensuring the activity of technological and IT clusters for the sustainable development of networking, the search and transfer of technical, managerial, non-linear and knowledge-intensive solutions, the introduction of new technologies, interaction with various solution providers around the world, the development and production of innovative products that in the final result will lead to an increase in the level of employment of the population and the growth of the country's economy. With the help of public mechanisms for the development of the innovation ecosystem, productive communication with like-minded people and continuous mutually beneficial exchange of experience with them, improvement of the level of practical skills of the participants of this ecosystem in conducting and managing business, finance, industrial marketing, protection of intellectual property rights, certification of innovative products in accordance with Ukrainian and European standards.

Materials and Methods. In the process of research, methods of system analysis and other general methods were studied: synthesis, systematization. The information base of the research is legislative and regulatory acts regulating the functioning of the innovation ecosystem, theoretical and methodological developments of eternal foreign scientists, statistical and analytical materials. The robots were given data from official publications and periodicals of the National University "Lviv Polytechnic" and its units.

Analysis of Literary Sources. A significant contribution to the development of the theory of public administration was made by I. Binko. I. Zima studied the characteristics and factors of management and various issues of ensuring a complex management mechanism.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. Podolchak N.Y., Bilyk O.I., Karkovskaya V.J., Khimich O.V. and others, in particular, carried out research in the context of management and innovation; however, the study of public mechanisms for the development of the innovation ecosystem of Ukraine was carried out fragmentarily, especially in the context of the country's transformation into the EU.

Results. It is possible to draw a conclusion about the possible adaptation of public administration mechanisms and their use when considering public administration mechanisms, since they mostly have common features and properties.

Discussion. In view of this, the paper made an attempt to derive its own idea about the features of public mechanisms for the development of the innovation ecosystem. Public mechanisms of the innovation ecosystem can consist of a set of interconnected elements that are combined and ensure the practical implementation of public administration for the creation of innovations, new technologies, competitive products and the development of innovative activities through the formation of economic and social ties, the establishment of legal mechanisms, organizational – informational and financial tools and resources. Therefore, the components of the public mechanisms of the innovation ecosystem are goals, methods, functions, tools, norms, principles, values, management subjects, as well as resources.

Conclusion. The conducted research and substantiation of the obtained results made it possible to determine the main strategic tasks that must be agreed, adopted and subsequently coordinated during implementation in order to successfully overcome the shortcomings in the management of the domestic innovation ecosystem by its key participants.

Keywords: ecosystem; innovation; national innovation ecosystem; mechanisms of public administration; Innovative product.